

Bartłomiej Gadecki Olgierd Jakubowski
Maciej Trzcifski Kamil Zeidler

**Praktyczne aspekty
zwalczania przestępczości
przeciwko dziedzictwu kulturowemu**

pod redakcją naukową Macieja Trzcifskiego





**Praktyczne aspekty
zwalczania przestępczości
przeciwko dziedzictwu kulturowemu**





BIBLIOTEKA PRAWA
OCHRONY ZABYTEKÓW



Redaktor serii
KAMIL ZEIDLER

Bartłomiej Gadecki Olgierd Jakubowski

Maciej Trzcíński Kamil Zeidler



**Praktyczne aspekty
zwalczania przestępczości
przeciwko dziedzictwu kulturowemu**



pod redakcją naukową Macieja Trzcíńskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

Gdańsk 2019

Kamil Zeidler – rozdział 1
Bartłomiej Gadecki – rozdział 2
Olgierd Jakubowski, Maciej Trzciński – rozdziały 3, 4
Maciej Trzciński – rozdział 5, podsumowanie
Olgierd Jakubowski – rozdział 6

Stan prawny na dzień 1 lipca 2019 r.

Recenzent
Dr hab. Marek Leśniak

Redakcja
Katarzyna Ambroziak

Projekt okładki i stron tytułowych
Karolina Johnson

Zdjęcie na okładce – PAP/Adam Ciereszko

Skład
Michał Janczewski

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego



Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego



© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-804-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49, fax 58 551 0532

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	15
ROZDZIAŁ 1	
Prawo ochrony dziedzictwa kultury jako nowa gałąź prawa	19
1.1. Nowa gałąź prawa	19
1.2. Podstawowe pojęcia (przedmiot ochrony prawnej)	31
ROZDZIAŁ 2	
Prawnokarna ochrona dziedzictwa kulturowego	41
2.1. Uwagi ogólne	41
2.2. Przesłpstwa przeciwko dziedzictwu kulturowemu	43
2.2.1. Zniszczenie zabytku (art. 108 u.o.z.o.z.)	43
2.2.2. Nielegalny wywóz zabytku (art. 109 u.o.z.o.z.)	53
2.2.3. Falszerstwo zabytku (art. 109a u.o.z.o.z.)	56
2.2.4. Zbycie falsyfikatu (art. 109b u.o.z.o.z.)	57
2.2.5. Nielegalne poszukiwanie zabytku (art. 109c u.o.z.o.z.)	58
2.2.6. Zniszczenie materiałów archiwalnych (art. 52 u.n.z.a.a.)	61
2.2.7. Nielegalny wywóz materiałów archiwalnych (art. 53 u.n.z.a.a.)	62
2.2.8. Pomoc w wywiezieniu materiałów archiwalnych (art. 54 u.n.z.a.a.)	63
2.2.9. Utrudnianie postępowania o zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury (art. 52 u.r.n.d.k.)	64
2.2.10. Wyłączenie odpowiedzialności (art. 53 u.r.n.d.k.)	65
2.2.11. Nielegalny wywóz muzealium (art. 34a u.m.)	65

2.2.12. Nielegalny wywóz materiałów bibliotecznych (art. 29a u.b.)	66
2.2.13. Typy kwalifikowane z uwagi na dopuszczenie się przestępstwa w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 2 k.k.)	68
2.3. Wykroczenia przeciwko dziedzictwu kulturowemu	70
2.3.1. Niezabezpieczenie zabytku (art. 110 u.o.z.o.z.)	70
2.3.2. Naruszenie zakazów obowiązujących na terenie parku kulturowego (art. 112 u.o.z.o.z.)	71
2.3.3. Niepowiadomienie o zdarzeniu (art. 113 u.o.z.o.z.)	72
2.3.4. Niepowiadomienie o przywiezieniu zabytku (art. 113a u.o.z.o.z.)	75
2.3.5. Utrudnianie dostępu do zabytku (art. 114 u.o.z.o.z.)	76
2.3.6. Niepowiadomienie o odkryciu przedmiotu w trakcie prowadzenia robót (art. 115 u.o.z.o.z.)	77
2.3.7. Niepowiadomienie o przypadkowym znalezieniu przedmiotu (art. 116 u.o.z.o.z.)	78
2.3.8. Prowadzenie prac bez pozwolenia (art. 117 u.o.z.o.z.)	79
2.3.9. Umieszczenie reklamy na zabytku (art. 118 u.o.z.o.z.)	80
2.3.10. Niewykonywanie zaleceń pokontrolnych (art. 119 u.o.z.o.z.)	81
2.3.11. Nieprowadzenie księgi ewidencyjnej (art. 119a u.o.z.o.z.)	81

ROZDZIAŁ 3

Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu –

charakterystyka zjawiska	85
3.1. Rozmiar przestępczości w świetle danych statystycznych	85
3.2. Formy przestępczości	96
3.2.1. Kradzież i przywłaszczenie dóbr kultury	96
3.2.1.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	96
3.2.1.2. Sposoby działania sprawców	100
3.2.1.3. Przykłady popełnionych przestępstw	110
3.2.2. Zniszczenie, uszkodzenie zabytku (dobra kultury)	111
3.2.2.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	111
3.2.2.2. Sposoby działania sprawców	115
3.2.2.3. Przykłady popełnionych przestępstw	118
3.2.3. Paserstwo dóbr kultury	121
3.2.3.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	121
3.2.3.2. Sposoby działania sprawców	122
3.2.3.3. Przykłady popełnionych przestępstw	125
3.2.4. Przemyt dóbr kultury	127
3.2.4.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	127
3.2.4.2. Sposoby działania sprawców	128
3.2.4.3. Przykłady popełnionych przestępstw	131

3.2.5. Fatszerstwo i obrót falsyfikatami	133
3.2.5.1. Ogólna charakterystyka formy przestępczości	133
3.2.5.2. Sposoby działania sprawców	136
3.2.5.3. Przykłady popełnionych przestępstw	140
3.2.6. Inne formy przestępczości	143
3.2.6.1. Przestępczość przeciwko dziedzictwu martyrologicznemu	143
3.2.6.2. Przestępczość przeciwko dziedzictwu archeologicznemu	146
3.2.6.3. Teryoryzm wymierzony w dziedzictwo kulturowe	157

ROZDZIAŁ 4

Zwalczanie i zapobieganie przestępczości

przeciwko dziedzictwu kulturowemu	161
4.1. Podmioty uprawnione do prowadzenia działań	161
4.1.1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	162
4.1.2. Policja	165
4.1.3. Organy administracji państwowej	169
4.1.4. Straż Graniczna	174
4.1.5. Krajowa Administracja Skarbowa	177
4.1.6. Narodowy Instytut Dziedzictwa	183
4.1.7. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	184
4.2. Narzędzia wykorzystywane w zwalczaniu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	188
4.2.1. Specjalistyczne bazy danych dóbr kultury utraconych w wyniku przestępstwa	188
4.2.2. Księgi ewidencyjne	207
4.2.3. Inne narzędzia i źródła informacji wykorzystywane w zwalczaniu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	221

ROZDZIAŁ 5

Współpraca organów procesowych z biegłymi	225
5.1. Uwagi ogólne	225
5.2. Właściwa identyfikacja obiektu	227
5.3. Podmioty wydające opinie i udzielające konsultacji	234
5.4. Wskazówki praktyczne	238

ROZDZIAŁ 6

Restytucja dóbr kultury a prowadzenie postępowań karnych związanych z przestępczością przeciwko dziedzictwu kulturowemu	241
6.1. Uwagi ogólne	241
6.2. Krajowe ramy prowadzenia współpracy w celu restytucji dóbr kultury	242
6.3. Wybrane dokumenty międzynarodowe wykorzystywane do działań związanych z restytucją dóbr kultury	248
6.4. Przepisy dotyczące restytucji dóbr kultury w prawie Unii Europejskiej	251
6.5. Na co należy zwrócić uwagę w przypadku konieczności podjęcia działań w celu restytucji dóbr kultury	253
 Podsumowanie – wnioski <i>de lege lata</i> i <i>de lege ferenda</i>	 255
 Załącznik	 258
 Bibliografia	 259
Literatura	259
Netografia	273
Źródła prawa	276

Wykaz skrótów

Akty prawne

CBCP	Codice dei beni culturali e del paesaggio (włoski kodeks dóbr kultury i krajobrazu)
dyrektywa 93/7/EWG	dyrektywa Rady 93/7/EWG z dnia 15 marca 1993 r. w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego (Dz. Urz. WE L 74 z 27.3.1993, s. 74)
dyrektywa 2014/60/UE	dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/60/ UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego, zmieniająca rozporządzenie (UE) nr 1024/2012 (wersja przekształcona) (Dz. Urz. UE L 159 z 28.5.2014, s. 1, ze zm.)
fr.k.k.	Code pénal (francuski kodeks karny)
KGRG	Bundesgesetz über die Rückgabe unrechtmäßig verbrachter Kulturgüter (niemiecka ustawa o zwrocie dóbr kultury przemieszczonych niezgodnie z prawem)
KGSG	Gesetz zum Schutz von Kulturgut (Kulturgutschutzgesetz) (niemiecka ustawa o ochronie dóbr kultury)
k.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1600, ze zm.)

k.k.s.	ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1958)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.)
k.p.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1987)
k.w.	ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 821)
pr. bud.	ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1202, ze zm.)
rozporządzenie nr 116/2009	rozporządzenie Rady (WE) nr 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury (Dz. Urz. UE L 39 z 10.2.2009, s. 1)
rozporządzenie nr 1024/2012	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1024/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie współpracy administracyjnej za pośrednictwem systemu wymiany informacji na rynku wewnętrznym i uchylające decyzję Komisji 2008/49/WE („rozporządzenie w sprawie IMI”) (Dz. Urz. UE L 316 z 14.11.2012, s. 1, ze zm.)
rozporządzenie w sprawie ksiąg ewidencyjnych	rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie ksiąg ewidencyjnych prowadzonych przez podmioty gospodarcze wyspecjalizowane w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
u.b.	ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 574)
u.m.	ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 917)
u.m.w.p.	ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 2177)
u.n.z.a.a.	ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 553)

u.o.z.o.z.	ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 2067, ze zm.)
u.r.n.d.k.	ustawa z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1086)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

Acta UNC	Acta Universitatis Nicolai Copernici. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo
Arch. Krymin.	Archiwum Kryminologii
AUL	Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica
BPK	Biuletyn Prawa Karnego
Dz. U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
IN	Ius Novum
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
Kwart. Pol.	Kwartalnik Policyjny
KZS	Krakowskie Zeszyty Sądowe
OSNPG	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Prokuratura Generalna
OZ	Ochrona Zabytków
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PK	Problemy Kryminalistyki
PPA	Przegląd Prawa i Administracji
PPol	Przegląd Policyjny
PPUW	Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego
Pr. w Dział.	Prawo w Działaniu
Prob. Praw.	Problemy Praworządności
Prok.	Prokurator
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo

Prz. Sejm.	Przegląd Sejmowy
PWK	Problemy Współczesnej Kryminalistyki
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
WPP	Wojskowy Przegląd Prawniczy
ZNSA	Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego

Inne

ALR	Art Loss Register
EBNA	European Board of National Archivists (Europejska Rada Archiwistów Narodowych)
GKZ	Generalny Konserwator Zabytków
ICOM	International Council of Museums (Międzynarodowa Rada Muzeów)
IFAR	International Foundation for Art Research (Międzynarodowa Fundacja do spraw Poszukiwania Dzieł Sztuki)
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
KGP	Komenda Główna Policji
KSP	Komenda Stołeczna Policji
KWP	Komenda Wojewódzka Policji
MKIDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
NFOZ	Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków
NID	Narodowy Instytut Dziedzictwa
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NIMOZ	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów
NSAF	The National Stolen Art File
POSP	Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych
RILO	Regional Intelligence Liaison Offices (globalna sieć Regionalnych Biur Łącznikowych)

SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
SR	Sąd Rejonowy
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury)
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime (Biuro Narodów Zjednoczonych do spraw Narkotyków i Przemocności)
WCO	World Customs Organization (Światowa Organizacja Celną)
WKZ	wojewódzki konserwator zabytków
WOA	Stolen Works of Art

Wstęp



Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego przez lata była podejmowana głównie przez środowisko konserwatorskie, przede wszystkim w aspekcie realizowanych prac związanych z ratowaniem zabytków w sposób dostówny, ich rewitalizowaniem oraz ochroną, rozumianą jednak przede wszystkim jako interwencja konserwatorska, a nie prawna. Ostatnie lata dowodzą, że problematyką tą zainteresowało się również środowisko prawnicze. Prawne aspekty związane z ochroną dziedzictwa kulturowego to przede wszystkim regulacje administracyjnoprawne, które bywają jednak dość często powiązane z prawem cywilnym (np. w kontekście własności zabytków), lub regulacje prawnokarne, które uzupełniają nie zawsze skuteczne przepisy z zakresu prawa administracyjnego. Fakt, iż problematyka ochrony dziedzictwa narodowego umocowana została dość wyraźnie w Konstytucji RP (przede wszystkim w art. 5), wskazuje, że szeroko rozumiane państwo jest podmiotem nie tylko uprawnionym, lecz także zobowiązanym do ochrony tego dziedzictwa. Przegląd obszernie reprezentowanej literatury tematu pozwala dość szybko zorientować się, że w istocie problematyka ochrony prawnej dziedzictwa kulturowego jest bardzo zróżnicowana i złożona. Obok tematyki związanej z użytkowaniem zabytków przez ich właścicieli lub posiadaczy pojawiają się np. problemy dotyczące reglamentacji zabytków w zakresie ich wywożenia z kraju. Odrębnym i ciekawym badawczo zagadnieniem wydaje się być problematyka restytucji utraconych dóbr kultury. Swoistą odrębność zachowuje również problematyka związana z przestępczością skierowaną przeciwko dziedzictwu kulturowemu. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na pojawiające się w literaturze postulaty, by wyodrębnić wśród nauk prawnych nową dyscyplinę, którą można by określić mianem prawa ochrony dziedzictwa kultury.

Niniejsza publikacja wpisuje się w tę problematykę, choć jej charakter nie ma wyłącznie cech opracowania naukowego. Oddajemy w ręce czytelnika pracę, której podstawowym, choć nie jedynym założeniem jest wskazanie praktycznych informacji, które na etapie stosowania prawa mogą przyczynić się do skuteczniejszego zwalczania przestępczości skierowanej przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Obserwacja dynamiki rozwoju tego typu przestępczości, a przede wszystkim różnorodnego charakteru form działań przestępczych powoduje, że podjęcie przez organy ścigania, a później przez wymiar sprawiedliwości skutecznych działań związanych z ich zwalczaniem wymaga specjalistycznej wiedzy. Specyfika działań sprawców i charakter obiektów, które stają się celem działań przestępczych, stanowi o swoistej odrębności tego rodzaju przestępczości. Położenie geograficzne Polski, jak również rozwijający się wciąż rynek antykwaaryczny sprawiają, że na teren kraju napływają zabytki zrabowane m.in. w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Działania sprawców wskazują, iż przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu ma także w Polsce cechy przestępczości zorganizowanej. Nie ulega zatem wątpliwości, że to od organów ścigania należy przede wszystkim oczekiwać profesjonalnego przygotowania w zakresie zwalczania tak specyficznego rodzaju przestępczości.

Charakter niniejszego opracowania jest zatem nieco podręcznikowy. Autorzy starali się nie tylko wskazać odpowiednie regulacje prawne wraz z ich komentarzem, lecz dokonać także syntetycznej charakterystyki uwarunkowań etiologicznych i fenomenologicznych opisywanych form przestępczości, stąd też najwięcej w pracy znaleźć można odniesień do problematyki kryminologiczno-kryminalistycznej. Odniesienia do konkretnej kazuistyki wraz ze wskazaniem reprezentatywnego orzecznictwa powinny pozwolić na precyzyjniejsze rozpoznanie komentowanych przestępstw oraz wzmocnić efektywność działań organów procesowych na gruncie postępowania dowodowego.

Problematyka zwalczania przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu napotyka obiektywne przeszkody w postaci trudności związanych z wykryciem sprawcy przestępstwa, jak również problemy natury dowodowej, które utrudniają lub niekiedy uniemożliwiają przypisanie sprawcy winy. Z jednej strony może to wynikać z pewnych ułomności związanych z obowiązującym systemem prawnokarnej ochrony, z drugiej jednak strony może być wynikiem braku należytej staranności lub niewiedzy organu procesowego. Nie ulega wątpliwości, że ciężar gatunkowy przestępstw skierowanych przeciwko dziedzictwu kulturowemu bywa marginalizowany, a społeczna szkodliwość oddziaływania tych czynów źle oceniana. Trzeba podkreślić, iż zwłaszcza materialna część dziedzictwa kulturowego, najbardziej narażona na działania przestępcze, jest istotnym

elementem tożsamości kulturowej. To wartość historyczna, naukowa czy artystyczna, a nie materialna decyduje o niepowtarzalnym i, co warto zaakcentować, nieodnawialnym charakterze tego dziedzictwa.

Wrocław, 30 stycznia 2019 r.

dr hab. Maciej Trzciniński, prof. UWr

ROZDZIAŁ 1

Prawo ochrony dziedzictwa kultury jako nowa gałąź prawa



1.1. Nowa gałąź prawa¹

We współczesnym świecie prawo cały czas ewoluuje, obejmuje swym zakresem coraz to nowe aspekty rzeczywistości, a liczba norm w systemie prawa znacznie wzrasta. Zmiany dotyczą zarówno samej treści prawa, jak i teorii, a szerzej także jego filozofii. Dotyczy to również sposobów porządkowania prawa. Ustalone jeszcze w starożytnym Rzymie dogmaty okazują się dziś tylko pewnego rodzaju umownymi podziałami, zapewniającymi pozorny porządek i, co za tym idzie, komfort osób uprawiających prawo. Współcześnie jednak utrwalone podziały prawa podlegają daleko idącej weryfikacji. Z jednej strony dochodzi do dalszej segmentacji i szczegółowych podziałów prawa, a tym samym profesjonalizacji działalności samych prawników. Z drugiej zaś współczesność wymusza coraz dalej idącą multidyscyplinarność. Tym samym przechodzimy od wertykalnego do horyzontalnego postrzegania przestrzeni prawnej, co w konsekwencji rodzi potrzebę wyodrębniania interdyscyplinarnych dziedzin szczegółowych.

Dochodzi więc dziś do skrajnej specjalizacji w celu sprostania i rozwiązywania konkretnych problemów prawnych, a specjalizacja ta dokonuje się zazwyczaj – choćby pozornie – w ramach poszczególnych gałęzi prawa. Jednak współczesny prawnik, który zmaga się z konkretnym problemem, musi równocześnie odwoływać się do wielu regulacji rozrzuconych po systemie prawa, w tym także do regulacji ponadkrajowych – europejskich i międzynarodowych.

¹ Jest to przedruk artykułu autorstwa Kamila Zeidlera – uwzględniający zmiany wprowadzone przez redaktora naukowego niniejszego opracowania – który ukazał się w: *Prawo ochrony zabytków*, red. K. Zeidler, Warszawa–Gdańsk 2014, s. 21–33.

Signum temporis okazuje się konieczność wychodzenia poza owe historyczne i teoretyczne w swej istocie podziały. Należy pamiętać, że „Problemy naukowe dotyczą świata, w tym świata społecznego – i na ogół nie mogą być rozwiązane tylko w ramach przedmiotu i metod jednej z dyscyplin czy tym bardziej subdyscyplin”². Stąd cechą nowoczesnej nauki w ogóle staje się interdyscyplinarność i konieczność współpracy przedstawicieli różnych nauk i dziedzin wiedzy wobec niemożności samodzielnego rozwiązywania doniosłych problemów naukowych i praktycznych.

Prawoznawstwo podlega wewnętrznemu porządkowaniu, tak jak porządkowaniu podlega samo prawo. Pierwsze jest w swej istocie konsekwencją tego drugiego. Jednakże to prawoznawstwo, a zwłaszcza teoria prawa, wywiera doniosły wpływ na porządkowanie samego prawa. System prawny podlega różnym podziałom, w ramach których dzieli się i klasyfikuje normy prawne będące jego elementami. W ramach tego systemu pomiędzy normami prawnymi zachodzą związki, które mogą mieć charakter związków treściowych, związków hierarchicznych, związków formalnych itd.³ To właśnie w oparciu o związki treściowe między normami prawnymi wyodrębnia się różne gałęzie i dziedziny prawa. Jakiś jeden ustalony wewnętrzny porządek prawa nie został nigdy ogłoszony, a wiele takich prób było obarczonych różnego rodzaju błędami, a także spotykało się z krytyką tych, którzy prezentowali pogląd inny, chociaż byłby on odmienny tylko w detalach. Niemniej jednak można wyróżnić taki zespół twierdzeń, który może nie powszechnie, ale w przeważającej większości jest akceptowalny i akceptowany. Należy przy tym pamiętać, że to właśnie w szczegółach zawsze będą powstawać spory.

Pierwszym stopniem porządkowania prawa jest podział na prawo publiczne i prawo prywatne. Warto tu chociażby na chwilę zatrzymać się, aby pokazać zmienność, wydawałoby się niepodważalnych, paradygmatów. Przywołując słowa Ulpiana, że prawo publiczne zmierza do ochrony interesu ogólnego, zaś prawo prywatne zmierza do ochrony interesu jednostki⁴, wychodzimy od

² H. Izdebski, *Elementy teorii i filozofii prawa*, Warszawa 2008, s. 51.

³ Jak zauważa J. Guść: „Podziałów aktów normatywnych dokonywać można też ze względu na ich moc prawną oraz usytuowanie norm zawartych w tych aktach w ramach przyjmowanych w prawoznawstwie dyferencjacji systemu prawa, wyróżniając np. akt normatywny poszczególnych gałęzi prawa, akt normatywny prawa publicznego i prywatnego, akt normatywny prawa materialnego i formalnego etc.”; J. Guść, *Akt normatywny [w:] Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa. 100 podstawowych pojęć*, red. J. Zajadło, Warszawa 2007, s. 11.

⁴ *Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat; privatum quod ad singulorum utilitatem* (Ulpianus, *Digesta* 1,1,1,2), czyli publicznym prawem jest to, które ma na względzie dobro

Dr Bartłomiej Gadecki – prawnik, sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie, wcześniej prokurator w Prokuraturze Rejonowej Olsztyn-Północ

Olgierd Jakubowski – prawnik, kryminolog, do 2018 r. zatrudniony w Dziale Analiz Kryminalnych Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

Dr hab. Maciej Trzciniński – prawnik i archeolog, profesor Uniwersytetu Wrocławskiego i kierownik Katedry Kryminalistyki na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, rzeczoznawca Ministra Kultury i Dziedzictwa Kulturowego

Dr hab. Kamil Zeidler – prawnik, profesor w Katedrze Teorii i Filozofii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego



Monografia dotyczy szeroko rozumianej problematyki przestępczości skierowanej przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Bardzo zróżnicowany charakter działań przestępców oraz specyfika obiektów, przeciwko którym wymierzone są ich działania, powoduje, że zwalczanie tego typu przestępstw napotyka wiele trudności zarówno w związku z wykryciem sprawcy przestępstwa, jak i udowodnieniem jego winy. Charakter niniejszego opracowania jest przede wszystkim podręcznikowy, co było intencją autorów, którzy starali się nie tylko wskazać odpowiednie regulacje prawne wraz z ich komentarzem, lecz także dokonać syntetycznej charakterystyki uwarunkowań etiologicznych i fenomenologicznych opisywanych form przestępstw. Dlatego obok aktualnych przepisów karnoprawnych opatrzonych praktycznym komentarzem najczęściej w pracy można znaleźć odniesień do problematyki kryminologiczno-kryminalistycznej. Przywołanie konkretnej kazuistyki wraz ze wskazaniem reprezentatywnego orzecznictwa powinno pozwolić na precyzyjniejsze rozpoznanie komentowanych przestępstw oraz wzmocnić efektywność działań organów procesowych na gruncie postępowania dowodowego. Zasadniczym celem niniejszej publikacji jest wskazanie na praktyczne aspekty pozwalające podnieść skuteczność działań w zakresie zwalczania przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu.

ISBN 978-83-7865-804-7